

PESTE 100 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT UNIVERSITAR DE SĂNĂTATE PUBLICĂ ÎN ROMÂNIA

A 100 YEAR LONG ACADEMIC TEACHING OF PUBLIC HEALTH IN ROMANIA

Învățământul superior medical și farmaceutic din București datează de mai bine de un secol și își are originile în eforturile lui Carol Davila, medic român de origine franceză, care, în colaborare cu Nicolae Kretzulescu a pus a înființat, în 1857 Școala națională de medicină și farmacie. Cu toate greutățile întâmpinate, Școala națională de medicină și farmacie s-a dezvoltat treptat, și la 12 noiembrie 1869, s-a transformat în Facultatea de Medicină din București, facultate compusă în acele timpuri din opt catedre între care și o catedră de Igienă, medicină legală și toxicologie.

Germenii sănătății publice, legați inițial de Igiena Publică, Poliția și Administrația Sanitară, apar din inițiativa lui I. Felix iar variabila socială în determinarea stării de sănătate din inițiativa lui Ștefan Șt. Stâncă, cu 70-80 de ani înainte de conturarea medicinei sociale ca disciplină științifică cu statut academic.

În 1942, ca urmare a demersurilor făcute de Gheorghe Banu, ia ființă prima catedră de medicină socială din România, la București. În tot acest interval de timp, igiena și sănătatea publică au fost ilustrate de personalități științifice de primă mărime ale medicinei românești ca V. Sion, I. Moldovan, I. Cantacuzino, D. Mezincescu, S. Mănuilă, P. Rîmneanțu și alții.

Istoria învățământului de sănătate publică în cei peste 100 de ani de existență, are câteva caracteristici importante.

Astfel, apariția sa a fost legată de nevoia socială, iar dezvoltarea sa imputabilă progreselor făcute în științele medicale și sociale. Medicina socială a fost de la debuturile sale legate de practică. De altfel, apariția formală a învățământului universitar a fost ulterioară înființării institutelor de igienă și sănătate publică, în 1927, la București (D. Mezincescu) și în 1930, la Cluj (I. Moldovan). Sănătatea publică s-a dezvoltat ca disciplină științifică pe măsură ce a căpătat importanță microbiologia, chimia sanitară și epidemiologia și s-a diversificat igiena. De altfel, șefii catedrelor de la București, Cluj și Iași au funcționat o anumită perioadă de timp și ca directori ai institutelor respective.

Preocupările sociale și comunitare au dominat învățământul universitar, iar problemele critice ale sănătății din mediul rural au făcut să apară o literatură bogată în acest domeniu la

București și Iași (Gh. Banu, Th. Ilea, P. Pruteanu), au determinat nașterea Institutului de Asistență Socială de sub conducerea Veturiei Mănuilă, instituția surorilor de ocrotire și *plasele* model inițiate de școala de la Cluj, precum și imaginarea unor forme organizatorice noi, în asistența ambulatorie la București, capabile să susțină acțiunile preventive și învățământul practic al stagiarelor în dispensare comasate de medicină generală și policlinici cu staționar de diagnostic.

Experiența a inspirat învățământul, iar cunoștințele științifice au alimentat înnoirile practicii în toate centrele universitare. La Cluj, București și Iași, conducătorii catedrelor de sănătate publică au îndeplinit funcții importante în administrația sanitară locală sau centrală ca directori, secretari generali sau miniștri, acestea fiind adevărate laboratoare ale specialității.

Pregătirii medicale de bază i s-au adăugat forme variate de specializare și perfecționare sau de învățământ aprofundat prin doctorat și *cursuri de master* la București și Cluj. În aceste centre universitare șefii catedrelor au condus învățământul universitar sau postuniversitar, ca decani sau prorectori, punându-și amprenta personalității lor asupra organizării conținutului și promovării metodelor pedagogice moderne.

Problemele grave ale sănătății au solicitat și atenția universităților care s-au implicat în programele naționale de control a unor boli transmisibile, ale unora netransmisibile cu extindere în masă, ale reducerii mortalității infantile sau ale promovării sănătății reproducerii.

În acest cadru se plasează și participarea cadrelor didactice de la București după 1990 în procesul nou și dificil al reformei sistemului de îngrijiri din România. Această schimbare a creat necesități noi în domeniul cercetării – dezvoltării și asistenței tehnice, nevoie resimțită și astăzi. Astfel se explică apariția Institutului Național pentru Servicii de Sănătate și Management în 1991, încadrat inițial cu câteva cadre didactice cu activitate parțială și care, deși funcționează în prezent fără cadre didactice titularizate, desfășoară o bogată activitate în domeniul asistenței tehnice și formării profesionale postuniversitare, dispunând de mulți specialiști tineri formați în țară și străinătate. Apariția Institutului de Management al Serviciilor de Sănătate a făcut posibilă dezvoltarea personalului didactic și nedidactic în multe discipline noi ale managementului sănătății publice și serviciilor de sănătate.

Separarea celor două componente ale sănătății publice moderne în două institute independente, nu a fost benefică nici celor două instituții ale Ministerului Sănătății și nici învățământului medical de bază și postuniversitar. Probabil că situația actuală impune o analiză cu o soluție organizatorică modernă și eficientă și mai ales un suport în resurse umane și financiare din partea celor 2 ministere.

Experiența a dovedit că legătura inexplicabilă existentă-multă vreme-dintre învățământ și cercetare a fost benefică atât institutelor de igienă cât și catedrelor, în activitatea lor academică.

Resursele umane rare de care dispun catedrele de sănătate publică astăzi s-au dovedit insuficiente pentru a răspunde atât cerințelor dezvoltării socio-medice cât și pentru propria lor dezvoltare științifică.

Învățământul de medicină socială a început în urmă cu 60 de ani la București prin Gh. Banu, dar bazele științifice ale sănătății publice moderne au fost puse la Cluj, de către I. Moldovan și colaboratorii săi.

Se pot identifica domenii de preocupări dominante la fiecare din școlile de sănătate publică din principalele provincii ale României. Astfel, la Iași - medicina rurală, demografia și epidemiologia; la Cluj - metodele cantitative, asistența medico-socială, importanța familiei și proiectarea reorganizării sistemului sanitar prin Legea Sanitară și de Ocrotire Moldovan din 1930, la Timișoara - demografia și medicina de familie, etc.

La București cel mai important centru pentru învățământul sănătății publice și managementului sanitar din țara noastră, principalele preocupări au vizat: evaluarea stării de sănătate și a calității vieții legate de sănătate, analiza complexă a reproducerii umane, utilizarea de metode noi pentru măsurarea și compararea mortalității generale și infantile, aplicarea metodelor statistice și epidemiologice în sănătatea publică, sănătatea rurală, medicina și medicul de familie, planificarea și evaluarea sanitară, promovarea sănătății și educația pentru sănătate, strategiile preventive de masă precum și capitolele noi ale managementului sanitar. Un loc particular l-a ocupat după 1992 reforma sistemului de îngrijiri de sănătate din România.

Specialiștii din București, începând cu cei mai tineri, au beneficiat în perioada 1992-2002 de stagii de specializare și cursuri aprofundate în Europa și America de Nord. Puțini însă dintre aceștia continuă să lucreze în instituțiile academice publice din țară. Atât Catedra de Sănătate Publică și Management cât și Institutul de Management al Serviciilor de Sănătate au stabilit numeroase relații de colaborare cu școli din țările Europei Occidentale, Canada și SUA.

Conținutul actual al programelor de formare în sănătate publică și management corespunde Cartei Uniunii Europene privind cerințele de formare ale medicilor specialiști în sănătate publică, elaborate în 1995 de UEM.

Cum sănătatea publică nu se putea dezvolta în afara societății ea a suferit influența curentelor ideologice din România anilor 1940 - 1990. Este vorba, pe de o parte de teoriile eugenice și biopolitice prezente în unele din lucrările lui Gh. Banu și I. Moldovan și după 1947-1948, de influența generală a școlii sovietice a lui Semașco în toate centrele universitare, mai ales în capitolele care priveau principiile ocrotirii sănătății, planificarea și modelul organizării sanitare. Este de remarcat că nici unul din conducătorii catedrelor de sănătate publică nu s-a remarcat printr-un zel ideologic, militant, iar atunci când s-a putut, s-au refugiat în mod fericit după 1948, în

dezvoltarea și aplicarea componentelor de metode și tehnici - mai ales cantitative în sănătatea publică și administrația sanitară. Elementele teoretice critice sau criticabile din acest punct de vedere din lucrările lor, nu pot umbri în nici un fel operele realizate de principalele personalități ale școlilor medicale din România, evocate anterior.

BIBLIOGRAFIE

1. Moldovan I. – Amintiri și reflexiuni – Ed. Universitara, 1996
2. Banu Gh. – La Science de la Medecine Sociale- Tipografia Curții Regale, 1940
3. Mănuilă V. – L’assistance Sociale en Roumanie, Bucarest, 1938

Prof. Dr. Dan Enăchescu

Catedra de Sănătate Publică și Management

Universitatea de Medicină și Farmacie “Carol Davila” București

(Medicina Moderna Nr. 6/2003)